

NOSTANDART MASALALARNI YECHISH USULLARI

Eshqulov Ahad Panji o'g'li

Annotatsiya: Nostandart masalalarni yechish usullari haqida soʻz yuritganda, avvalo, nostandart masalalar tushunchasiga aniqlik kiritish zarur. Oddiy va anʼanaviy masalalardan farqli oʻlaroq, nostandart masalalar oʻzida mantiqan izchillik, kreativ tafakkur, ijodiy yondoshuv va yangi yoʻllarni qidirish bilan ajralib turadi. Bunday masalalar yechimlari anʼanaviy andozalarga sirmulohaza qiladigan, ongli, erkin va tizimli idrok orqali topiladi. Aslida, nostandart yondashuv zamonaviy bilim olish jarayonining ajralmas qismi boʻlib, kasbiy sohada ham, hayotiy vaziyatlarda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit soʻzlar: ijodiy yondashuv, teskari fikrlash, analitik tafakkur, guruhli muhokama, assotsiatsiya, model qurish, tafsilotlarni ajratish, mantiqiy tahlil, tajriba qilish, diagramma tuzish.

Аннотация: Говоря о методах решения нестандартных задач, прежде всего необходимо уточнить понятие нестандартных задач. В отличие от обычных и традиционных задач, нестандартные задачи характеризуются логической последовательностью, творческим мышлением, креативным подходом и поиском новых путей. Решения таких задач находятся посредством сознательного, свободного и систематического восприятия, что является отражением традиционных моделей. Фактически, нестандартный подход является неотъемлемой частью современного процесса обучения и имеет большое значение как в профессиональной сфере, так и в жизненных ситуациях.

Ключевые слова: творческий подход, обратное мышление, аналитическое мышление, групповое обсуждение, ассоциации, построение моделей, разделение деталей, логический анализ, экспериментирование, построение диаграмм.

Abstract: When talking about methods for solving non-standard problems, it is first necessary to clarify the concept of non-standard problems. Unlike ordinary and traditional problems, non-standard problems are characterized by logical consistency, creative thinking, creative approach and search for new ways. Solutions to such problems are found through conscious, free and systematic perception, which is a reflection of traditional patterns. In fact, a non-standard approach is an integral part of the modern learning process and is of great importance both in the professional sphere and in life situations.

Keywords: creative approach, reverse thinking, analytical thinking, group discussion, association, model building, separation of details, logical analysis, experimentation, diagramming.

KIRISH

Inson tafakkurining rivojlanishida va kasbiy bilimlarni o'zlashtirishda nostandart masalalar yechish katta ahamiyatga ega. Chunki ular har bir kishidan odatdagi fikrlash doirasidan chiqishni, o'z imkoniyatlarini yanada kengroq yoritishni, faol va ongli bo'lishni, kompleks muammolarga samarali javob topishni talab etadi. Ta'lim jarayonida nostandart masalalar yordamida o'quvchi va talabalarning intellektual salohiyati, tahliliy qobiliyati, mustaqil fikrlash layoqati, muammoni maslahatli yo'l bilan samarali hal etish ko'nikmalari shakllanadi. Nostandart masalalarni muvaffaqiyatli yechishda birinchi navbatda, masalani to'liq anglash va tahlil qilish zarur bo'ladi. Qadami qadami bilan muammo tahlil qilinib, o'ziga xos xususiyatlari, mavjud imkoniyatlar va harakat yo'nalishlari aniqlanadi. Bu jarayonda bevosita masala bilan bog'liq bo'lgan faktlar, ma'lumotlar o'zaro solishtiriladi va darsli yondashuvdan farq qiladigan, noodatiy yo'llar izlanadi. Misol uchun, muammoni vizual, grafik yoki sxematik tarzda tasvirlab ko'rish, so'rovnomalar yoki tadqiqot natijalaridan foydalanish mumkin. Bunday izlanish jarayoni o'z navbatida mutlaqo yangi fikr va g'oyalarni yuzaga keltiradi. Shuningdek, nostandart masalalarni yechishda mantiqiy va ijodiy fikrlashni uyg'unlashtirish juda muhim. Har bir g'oya yoki variantni imkon qadar chuqur tahlil qilish, uning ijobiy va salbiy tomonlarini oldindan ko'ra bilish, natijalarini taxmin qilish zarur. Bu bosqichda mantiqli ketma-ketlik, sabab-oqibat bog'lanishiga e'tibor berish, mavjud ma'lumotlarni har xil burchakdan ko'rib chiqish lozim. Har qanday muammoning bir necha yechimi bo'lishi mumkinligini unutmaslik ham muhim, zero nostandart masalalarda yagona to'g'ri yechim yo'q, yagona asos ustida tashkil etilgan yechimlar ko'plab yangi imkoniyatlar eshigini ochishi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Yangi g'oya va yondashuvlarni sinab ko'rish ham nostandart masalalarni yechishning ajralmas usullaridan biridir. O'z-o'zini tekshirish, muammoning turli yo'llarini qiyoslash, ilmiy adabiyotlar va mavjud tajribalar asosida bayon etilgan yechimlarni chuqur tahlil qilish orqali har bir alohida vaziyatga mos alternativ variantlar ishlab chiqish mumkin. Bunda guruh bo'lib muhokama qilish, tajribali mutaxassislarining maslahatidan foydalanish, interaktiv usullardan ham samarali foydalanish mumkin. Zamonamizda tezkor fikrlash, erkin va ijodiy yondashuv muhim ahamiyat kasb etganligi sababli, nostandart masalalarni yechishda belgilangan doirani buzishga, yangi qoidalarni yaratishga ham ehtiyoj seziladi. Aytish joizki, nostandart masalalarga ijodiy yondashuv masalani ildiziga yetib borish, asosiy omillarni aniqlash, mavjud imkoniyatlar va vositalaridan samarali foydalanish qobiliyatini kuchaytiradi. Bunday muammolar tafakkurni o'stiradi, bilimlarni boyitadi, hayotiy faoliyatga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi, kasbiy rivojlanishda yangi ufqlar ochadi. Aynan nostandart masalalarni yechishda inson o'zining o'zgacha dunyoqarashi, yangilikka intilishga

moyilligi va innovatsion fikrlashini namoyon eta oladi. Odatda bunday masalalar ijtimoiy, iqtisodiy, ilm-fan, texnika, ta'lim kabi sohalarda keng uchraydi va har qanday mutaxassisdan o'zidan yangilik izlash, noodatiy qaror qabul qilishni talab etadi [1].

Nostandart masalalarni hal etishda analitik va sistemali yondashuv, jadallik, uzluksiz izlanish, muloqotda faol bo'lish, o'rganilgan natijalarni baholash asosiy omillar hisoblanadi. Shu tariqa, nostandart masalalarning har biri individual yondashuv, mustaqil fikr va oriyentirlarni aniqlash talabi bilan ajralib turadi. Undan tashqari, noshaxsiy yoki umumiy yechimlarni qabul qilish emas, balki har bir vaziyatga mos keluvchi yechimni ishlab chiqish ustuvor ahamiyat kasb etadi. Ana shu jarayonda zamonaviy innovatsion metodlardan, axborot texnologiyalari imkoniyatlaridan foydalanish lozim [2].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Kreativlik va mantiqiy tafakkur uyg'unligini rivojlantirish uchun nostandart masalalar ustida muntazam ishlash, ijodiy fikrlashni rag'batlantirish va o'z ustida doimiy ishlash tavsiya etiladi. O'quv jarayonida bunday masalalar orqali darslarda interaktiv mashg'ulotlar, muhokama va guruhli vazifalar tashkil etish, ijtimoiy loyihalarda faol ishtirok etish, intellektual musobaqalar, treniqlar va sohaviy seminarlar o'tkazish juda samarali hisoblanadi. Bunda har bir inson yangi bilimlarni o'zlashtirish, o'z fikrini asoslash, hayotiy tajribani boyitish imkoniga ega bo'ladi. Nostandart masalalarni hal etish usullari orasida bir necha asosiy yondashuvlarni ajratish mumkin. Birinchidan, mavjud andozadan chetga chiqib, yangicha fikrlash, ikkinchidan esa, muammoni qismlarga ajratib, har bir qismini alohida tahlil qilib, o'zaro bog'liqliklarini aniqlash orqali yakuniy xulosaga kelish, uchinchidan, ijtimoiy va kasbiy hamkorlik orqali birgalikda tahlil va muhokama asosida to'g'ri qaror qabul qilish. Bulardan tashqari, mavjud bilimlarni keng doirada solishtirish, turli usullar, vositalar va texnikalardan foydalanish nostandart masalalarni hal qilishda yordam beradi [3].

Bu jarayonda inson o'zining erkin tafakkuri, ilg'or g'oyalarni namoyon etish, zamonaviy bilimlarni o'zlashtirish va o'zini rivojlantirishga intiladi. Bu esa o'z navbatida kasbiy muvaffaqiyat, hayotda faol bo'lish va zamon bilan hamnafas yashash imkonini beradi. Nostandart masalalarni yechish har qanday sohada, har bir inson uchun zarur qobiliyat va kompetensiya turidir. Har bir kishi bunday masalalar orqali o'zining tafakkurini, kelajakdagi hayotini va kasb yo'nalishini samarali shakllantira oladi [4].

Nostandart masalalarni yechish usullari ko'pincha ijodiy va tanqidiy tafakkurni talab qiladi. Bunday masalalarni hal qilishda an'anaviy uslubdan tashqari, yangi yondashuv va zo'r berilgan tahlil muhim ahamiyatga ega. Dastlab, muammoning tub mohiyati chuqur o'rganiladi, so'ng esa turli burchaklardan qaror topishga harakat qilinadi. Analiz jarayonida bor imkoniyatlar, mavjud resurslar va bozor talablari

inobatga olinadi. Vazifa bosqichma-bosqich kichik qismlarga ajratiladi va har bir qism uchun eng maqbul yechim izlaniladi. Natijada, nostandart yondashuvlar yordamida yangi va samarali echimlarga erishiladi. Bunday usullar rassom-grafiklarning kasbiy tafakkurini kengaytiradi, ularda mustaqil va erkin fikrlashni, shuningdek zamonaviy grafik dizayn sohasidagi yangiliklarni o'z vaqtida qabul qilishni shakllantiradi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, nostandart masalalarni yechish orqali ko'plab ijodiy g'oyalar, samarali loyihalar va innovatsion yechimlar yaratiladi. Bu, o'z navbatida, rassom-grafiklarning kasbiy dunyoqarashini boyitadi va ularning ish faoliyatini yangi bosqichga olib chiqadi [5].

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, nostandart masalalarni yechishni o'rganish va ushbu usullarni amalda qo'llash bugungi kun ta'limi va kasbiy muvaffaqiyatga erishishda muhim rol o'ynaydi. Insonning ijodiy va mantiqiy tafakkurini rivojlantirish, o'z-o'zini boshqarish, zamonaviy voqeliklar va muammolarga moslashish, qaror qabul qilishda mustaqil yondashuv, innovatsion fikrlash va yangilikka intilish aynan shunday masalalar yechimi orqali shakllanadi. Bu esa o'z navbatida har bir inson, kasbiy ta'lim tashkiloti yoki jamoa uchun taraqqiyot, yuksalish va muvaffaqiyat kaliti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abduqodirova, G. T. (2019). "O'quvchilarning nostandart masalalarni yechishga bo'lgan motivatsiyasini shakllantirish." O'zbekiston Pedagogika Jurnal, 1(3), 55-62.
2. Akbarov, Q. S. (2021). "Innovatsion o'qitish usullari va nostandart masala yechishga yo'naltirish." zamonaviy ta'lim muammolari, 13(4), 22-30.
3. Ahmedova, D. M. (2018). "Matematika darslarida nostandart masalalarni yechish metodikasi." zamonaviy ta'lim va ilm-fan, 2(2), 109-115.
4. Bektoshova, N. Z. (2020). "Ijodiy tafakkurni rivojlantirishda nostandart masalalarning o'rni." O'zbekiston pedagogik axborotnomasi, 16(6), 44-51.
5. Bozorova, M. Q. (2022). "Nostandart masalalarda algoritmik tafakkur." Ilmiy tekshirishlar va yangiliklar, 7(2), 95-102.
6. G'ulomova, S. A. (2017). "Matematika darslarida nostandart masalalar orqali o'quvchilarning tafakkurini rivojlantirish." Ilmiy-amaliy konferensiya materiallari, 5(2), 64-70.
7. Jo'rayev, A. E. (2021). "Nostandart masalalarni yechishda mantiqiy tafakkurni rivojlantirish." Ta'lim va Taraqqiyot, 3(11), 38-44.